

Најстарији запис епске песме Срба јужне Италије из 1497. године

Од видовдан
- 26. септембра 2017.

Према најстаријим записима, Срби из Црне Горе, Далмације и осталих српских земаља, су после Косовске битке у 14. веку, бежећи пред најездом Турака, са нешто Арбанаса, предвођени Скендербегом, нашли уточиште у покрајини Молизе, у Јужној Италији. Такође, Срби су живели и у Аbruцу, Авелину, Апулији и Калабрији. Само у покрајини Молизе је било девет српских насеља.

До 19. века становници само три насеља, Аквавива Колекроче, Сан Феличе и Монтемиро, су успела да савладају све изазове и препреке времена, да задрже свест да су Срби, и да сачувају српски језик и обичаје као што је „налагање божијег бадњака као завјет“. У осталих шест насеља су изгубили српски језик, савладали језик своје нове домовине Италије, али без обзира на то имали су у глави своје **српско порекло**. Сан Ђакомо је још и у 19. веку славио дан доласка Срба у ове крајеве. А записано је да су Сан Бјазе преплавили српски колонисти, које су населили обећањима да ће педесет година бити ослобођени пореза.

Италијански песник Рођери де Пачијенца ди Нардо (Rogeri de Pacienza di Nardo), 1497. године је писао о групи српских избеглица који су напустили српску деспотовину и населили се у селу Ђола дел Коле, близу Барија.

Он је описао како они певају песме и играју коло у част краљице Напуљске краљевине, Изабеле дел Балзо. Он је, чак, и именом и презименом побројао све који су том приликом учествовали као забављачи пред краљицом, па се тако помињу наша стара имена: **Ратко, Милица, Вучета, Стана, Вукашин, Рашко, Ружа, Вук...**

Слушајући те српске досељенике у околини Напуља, Пачијенца је створио најстарији познати запис српске народне епске поезије. Првог јуна **1497.** године, у месту Ђоја дел Коле, песник је слушао певање на језику који му је био сасвим непознат и, искључиво се ослањајући на слух, саставио овакав запис:

**Orauias natgradum smereuo nit core
nichiasce snime gouorithi nego Jamco
goiuoda gouorasce istmize molimtise
orle sidi maolonisce dastobogme
progouoru bigomte bratta zimaiu
pogi dosmederesche dasmole slauono
mo despostu damosposti istamice
smederesche Jacomi bopomoste
Jslaui dispot pusti Jsmederesche
tamice Jatechul napitati seruene
creucze turesche bellocatela vitescocha**

Rogeri de Pacienza di Nardò, Balzino (Salento-Napoli, 1497)

Рођери де Пачијенца је ове стихове уврстио у свој спев „Balzino“, који је посветио напуљској краљици. Песму је открио академик Мирослав Пантић 1977. године и идентификовао ју је као бугарштицу, тј. песму дугог стиха од петнаест до шеснаест слогова. Према речима наше истакнуте историчарке књижевности Наде Милошевић-Ђорђевић ова песма дугог стиха – бугарштица – настала, по свој прилици, по законитостима обликовања историјске епохе, одмах после догађаја и у његовој непосредној близини, у северним српским крајевима, пренесена је на миграционом таласу српског становништва које је стигло до Напуља, а за шта архивске потврде и историјска објашњења даје италијански слависта и историчар Франческо Саверио Перило.

У песми је исказано стварно тамновање Сибињанина Јанка (Јаноша Хуњадија) у Смедеревској тврђави. Њега је заточио деспот Ђурађ Бранковић да би наплатио ратну штету коју је направила Јанкова војска враћајући се из битке на Косову 1448. године. Осим хришћанских и традиционалних мотива, истиче се и мотив античке, хомеровске птице гласника – орла.

Реконструкција ове песме, академика Мирослава Пантића, изгледа овако:

**Орао се вијаше над градом Смедеровом.
Ниткорe не ћаше с њиме говорити,
него Јанко војвода говораше из тамнице:
“Молим ти се, орле, сиди мало ниже
да с тобоме проговору: Богом те брата јимају
пођи до смедеревске господе да с’ моле
славному деспоту да м’ отпусти из тамнице смедеревске;
и ако ми Бог поможе и славни деспот пусти
из смедеревске тамнице, ја те ћу напитати
чрвене крвце туречке, белога тела витешкога.”**

Упркос упорној хрватској пропаганди која пориче српску припадност Словена који су насељавали јужну Италију, а поготово која пориче српско порекло становника Молизеа, и српском одрицању од свог целокупног националног бића, ова песма остаје као трајно сведочанство другачије историје од оне која нам се свакодневно намеће из ватиканске кухиње. Осим тога, постоје и историјски записи који недвосмислено потврђују да су Словени који су тада насељавали то подручје били Срби.

О томе посебно сведоче два дела из 19. века: писма проф. Ивана (итал. Ђованија) де Рубертиса објављена у Задру 1856. под насловом “Delle colonie slave nel regno di Napoli”, те “Le colonie serbo-dalmate del circondario di Larino, provincia di Molise” које је у Торину **1864.** године објавио један учени Италијан Ђовенале Вегети, посветивши га српском **кнезу Михајлу Обреновићу**. Де Рубертис је рођен у месту Аквавива Колекроче у покрајини Молизе.

Био је директор гимназије у месту Казакаленда и кључни човек за очување националне свести и идентитета међу Србима у Молизеу. Са њим је био велики пријатељ Медо Пуцић чије је песме преводио на италијански језик. Од јануара 1885. године је постао дописни члан **Српског ученог друштва.**

Овде не можемо а да посебно не поменемо истраживања Христифора Ристе Ковачића, професора славистике у Риму, који се бавио истраживањем живота Срба на подручју јужне Италије у покрајини Молизе. Ковачић је **1884.** године боравио у Молизеу када је посетио и Ивана де Рубертиса и тада је запазио да су Срби у великој мери сачували своју националну свест и идентитет, а своја запажања о Србима у јужној Италији објавио је 1885. године у Гласнику Српског ученог друштва, у тексту под насловом "Српске насеобине у јужној Италији".

Литература:

Мирослав Пантић, "Непозната бугарштица о деспоту Ђурђу и Сибињанин Јанку из XV века", Зборник Матице српске за књижевност и језик XXV, 1977, 421 – 439.

Мирослав Пантић, „Народне песме у записима од XV до XVIII века“, Просвета, Београд 2002.

Giovenale Vegezzi Ruscalla "Le colonie serbo-dalmate del circondario di Larino, provincia di Molise", Torino, 1864.

Ристо Ковачић „Српске насеобине у јужној Италији“, Гласник Српског ученог друштва, књ. 62, Београд, 1885, 273-340.